

Nieprawidłowości w lokalu wyborczym

Dzień głosowania jest kulminacyjnym i jednocześnie na pewno bardzo newralgicznym momentem całego procesu wyborczego; to w tym dniu wyborcy ostatecznie decydują o wyborze swoich reprezentantów. Dlatego też w dniu głosowania w lokalu wyborczym może dojść do różnych nieprawidłowości, np. do naruszenia ciszy wyborczej, niedopuszczenia wyborcy do głosowania na skutek nieujęcia go w spisie wyborczym, czy niewłaściwego zachowania członków obwodowej komisji wyborczej. Prawo, a nawet „obywatelski obowiązek” reagowania na takie lub inne nieprawidłowości w lokalu wyborczym ma każdy wyborca – pisze w komentarzu ekspertka Fundacji Batorego, dr hab. Anna Rakowska.

W zależności od charakteru dostrzeżonej nieprawidłowości, możliwe jest zawiadomienie:

1. obwodowej komisji wyborczej;
2. okręgowej komisji wyborczej;
3. komisarza wyborczego, Delegatury Krajowego Biura Wyborczego;
4. policji.

Takiego zgłoszenia wyborca może dokonać osobiście, a także za pośrednictwem obecnego w lokalu wyborczym męża zaufania, czy obserwatora społecznego.

Ad. 1.

Do zadań obwodowej komisji wyborczej, czyli tej, do której udajemy się w dniu głosowania, należy m.in. przeprowadzenie głosowania w obwodzie i czuwanie w dniu wyborów nad przestrzeganiem prawa wyborczego w miejscu i czasie głosowania. Można więc powiedzieć, że jest ona „gospodarzem” lokalu wyborczego i gwarantem prawidłowego przebiegu głosowania, dlatego jest też pierwszym adresatem zastrzeżeń co do nieprawidłowości w lokalu wyborczym.

Obwodowej komisji wyborczej należy więc zgłosić choćby dostrzeżone przypadki niewłaściwego zachowania wyborców i innych osób odwiedzających lokal wyborczy. Kodeks wyborczy przewiduje istotną rolę przewodniczącego obwodowej komisji wyborczej. Ma on m.in. czuwać nad zapewnieniem tajności głosowania oraz nad utrzymaniem porządku i spokoju w czasie głosowania. Jeśli w lokalu znajdują się osoby naruszające porządek i spokój, to przewodniczący ma prawo zażądać opuszczenia przez nie lokalu wyborczego. Co więcej, na żądanie przewodniczącego komendant właściwego miejscowo komisariatu policji obowiązany jest zapewnić konieczną pomoc.

Dostrzeżone nieprawidłowości można zgłosić też [mężowi zaufania lub obserwatorowi społecznemu](#), obecnym w lokalu wyborczym. Mężowie zaufania (ale już nie obserwatorzy społeczni) mają bowiem prawo wnosić do protokołu głosowania w obwodzie uwagi, z wymienieniem konkretnych zarzutów, dlatego też warto, aby zostali o nieprawidłowościach poinformowani.

Zdarza się, że na skutek błędnego sporządzenia spisu wyborców, wyborca nie zostanie dopuszczony do głosowania. W takim przypadku warto zwrócić się do obwodowej komisji wyborczej, aby skontaktowała się z odpowiedzialnym za sporządzanie spisów wyborców urzędem gminy i wyjaśniła takie nieporozumienie.

Ad. 2.

Okręgowa komisja wyborcza to komisja, do której należy sprawowanie nadzoru nad przestrzeganiem prawa wyborczego przez obwodowe komisje wyborcze. Komisja ta m.in. rozpatruje skargi na działalność obwodowych komisji wyborczych, występuje o usunięcie stwierdzonych uchybień oraz zawiadamia pisemnie skarżącego o rozstrzygnięciu i czynnościach podjętych w związku ze skargą. Jeżeli więc dostrzeżona przez wyborcę nieprawidłowość dotyczyłaby pracy obwodowej komisji wyborczej (np. niewłaściwe zachowanie członków obwodowej komisji), należy w tej sprawie złożyć skargę do komisji okręgowej. W zależności od tego, na ile poważne będą zgłoszone naruszenia, komisja ta może interweniować od razu - na przykład telefonicznie (upomnieć członków komisji niezwłocznie po otrzymaniu zgłoszenia) lub skierować pismo, w którym poinformuje o zarzutach i sposobie rozwiązania problemu. Osoba, która złożyła skargę na pracę obwodowej komisji ma prawo do tego, aby na piśmie poinformować ją o przebiegu sprawy i podjętych działaniach.

Ad. 3.

Komisarz wyborczy jest pełnomocnikiem Państwowej Komisji Wyborczej wyznaczonym na obszar stanowiący województwo lub część jednego województwa. Do jego zadań należy m.in.

sprawowanie nadzoru nad przestrzeganiem prawa wyborczego. Komisarz wyborczy ma prawo uchylić uchwałę obwodowej komisji wyborczej podjętą z naruszeniem prawa lub niezgodną z wytycznymi Państwowej Komisji Wyborczej. Uchylając taką uchwałę, komisarz przekazuje sprawę właściwej komisji do ponownego rozpatrzenia lub podejmuje rozstrzygnięcie w sprawie.

Krajowe Biuro Wyborcze zaś zapewnia obsługę Państwowej Komisji Wyborczej, komisarzy wyborczych, Korpusu Urzędników Wyborczych oraz innych organów wyborczych. Jednostkami terenowymi Krajowego Biura Wyborczego są jego delegatury, na czele których stoją dyrektorzy tych delegatur. Dostrzeżone w lokalu wyborczym nieprawidłowości można więc także zgłaszać dyrektorowi właściwej delegatury KBW, który powinien podjąć odpowiednie działania w celu ich usunięcia.

Ad. 4.

W dniu głosowania obowiązuje tzw. cisza wyborcza, a więc niedopuszczalne jest prowadzenie jakiejkolwiek agitacji wyborczej. W razie dostrzeżenia, że w lokalu wyborczym osoba odwiedzająca ten lokal albo członek obwodowej komisji wyborczej prowadzi taką agitację, a więc publicznie nakłania lub zachęca do głosowania w określony sposób, w tym w szczególności do głosowania na kandydata określonego komitetu wyborczego, zasadne będzie zawiadomienie policji. Naruszenie ciszy wyborczej jest bowiem wykroczeniem zagrożonym karą grzywny.

Warto wspomnieć, że czynem karalnym jest także podawanie do publicznej wiadomości wyników sondaży zarówno przedwyborczych, jak i przeprowadzanych w dniu głosowania, za co grozi grzywna w wysokości od 500 000 do 1 000 000 złotych. W takim przypadku więc także należy zawiadomić policję.

Ważne jest, aby wszelkie nieprawidłowości zgłaszać wymienionym organom natychmiast, taka szybka reakcja może bowiem przywrócić zgodność z prawem przebiegu głosowania. Tym niemniej warto pamiętać, że wyborcom przysługuje także, już po wyborach, prawo do wniesienia protestu wyborczego w razie dopuszczenia się przestępstwa przeciwko wyborom, określonego w rozdziale XXXI Kodeksu karnego (zawierającego przestępstwa przeciwko wyborom i referendum), a mającego wpływ na przebieg głosowania, ustalenie wyników głosowania lub wyników wyborów lub naruszenia przepisów kodeksu dotyczących głosowania, ustalenia wyników głosowania lub wyników wyborów, mającego wpływ na wynik wyborów.

Protest przeciwko ważności wyborów do Sejmu lub do Senatu wnosi się na piśmie do Sądu Najwyższego w terminie 7 dni od dnia ogłoszenia wyników wyborów przez Państwową Komisję Wyborczą w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej (należy pamiętać, że nieskuteczne będzie złożenie protestu wyborczego wcześniej). Można go też w tym terminie wysłać pocztą (liczy się data stempla pocztowego).

Podsumowując, w razie zauważenia następujących najczęściej spotykanych nieprawidłowości należy:

- naruszenie ciszy wyborczej, prowadzenie niedozwolonej agitacji przez odwiedzających lokal wyborczy – zwrócić uwagę obwodowej komisji i zawiadomić policję;
- naruszenie ciszy wyborczej, prowadzenie niedozwolonej agitacji przez członka obwodowej komisji wyborczej – zawiadomić policję;
- naruszenie porządku lub spokoju w lokalu wyborczym – zgłosić obwodowej komisji wyborczej, która w zależności od rodzaju i stopnia problemu ma prawo zwrócić się o pomoc policji;
- niewłaściwe zachowania członków obwodowej komisji wyborczej – zgłosić ten fakt okręgowej komisji wyborczej lub komisarzowi wyborczemu.

Warto pamiętać, że członkowie obwodowych komisji wyborczych w trakcie przebywania w lokalu wyborczym, czynności podejmowanych przez obwodową komisję wyborczą oraz w czasie przygotowań do prac obwodowej komisji wyborczej nie tylko korzystają z ochrony prawnej przewidzianej dla funkcjonariuszy publicznych, ale też ponoszą odpowiedzialność jak funkcjonariusze publiczni. Oznacza to, że ponoszą odpowiedzialność za przekroczenie uprawnień, niedopełnienie obowiązku lub działanie na szkodę interesu publicznego bądź prywatnego, w tym też karną za przestępstwo.

- nieujęcie wyborcy w spisie wyborców, niewydanie karty do głosowania – prośba o interwencję komisji obwodowej w urzędzie gminy, a w razie konieczności - zgłoszenie tego faktu okręgowej komisji wyborczej lub komisarzowi wyborczemu.

Warto powtórzyć, że wszelkie nieprawidłowości można też sygnalizować obecnym w lokalu mężom zaufania w celu zaznaczenia ich w protokole głosowania.

Anna Rakowska - dr hab., profesor w Katedrze Prawa Konstytucyjnego Uniwersytetu Łódzkiego, adwokat, członkini Zespołu Ekspertów Prawnych Fundacji Batorego i Zespołu ds. Kontroli Konstytucyjności Prawa przy Marszałku senatu RP, autorka licznych publikacji m.in. z zakresu prawa wyborczego.